

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER,

FEMTE RÆKKE,

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

HOLGER FR. RØRDAM,

DR. PHIL., SOGNEPRÆST.

TREDIE BIND.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS UNIV. BOGHANDLER G. E. C. GAD.

H. H. THIELES BOGTRYKKERI.

1905—1907.

Breve fra professor, dr. theol. Jens Møller til F. D. Gräter.

Ved biblioteksassistent Carl S. Petersen.

Originalerne til de nedenfor trykte breve fra teologen og historikeren Jens Møller (f. 1779, d. 1833), hvis autobiografi er meddelt i Kirkehist. Saml. 4. R. IV 246—289, findes i den store Diederichske brev- og autografsamling (Schenking-Diederichs), som opbevares i universitetsbiblioteket i Amsterdam. Over denne samlings nederlandske og franske afdelinger er der 1899 og 1903 udgivet trykte kataloger, over den skandinaviske afdeling derimod ikke, så lidt som over den tyske, italienske og russiske. Da jeg under et ophold i Amsterdam i sommeren 1904 havde lejlighed til at gennemgå samlingen, vil jeg her nævne, hvad der findes af danica i dens skandinaviske afdeling¹).

Medens Schenking-Diederichs vistnok udmærker sig ved en for en autografsamling sjælden righoldighed i, hvad der vedrører Nederlandene og Frankrig, der ganske naturlig i særlig grad havde samlernes (fader og søns) interesse, er forholdet et noget andet for de nordiske landes vedkommende. Den bærer her langt mere tilfældighedens præg; mange betydelige navne er slet ikke repræsenterede,

¹) Også i den nederlandske og franske afdeling er der breve til danske (samt i den franske fra Malte Brun (ubetydelige)), hvilke man let vil kunne finde ved hjælp af registret over brevmodtagerne i de trykte kataloger.

medens adskillige temmelig ubetydelige forefindes; en del af, hvad der findes, har liden eller ingen litterær eller videnskabelig værdi og er kun af interesse fra en autografsamlers standpunkt, for hvem håndskriften er det væsentlige. Samlingens værd for os beror på, hvad den har af breve; manuskripter af betydenhed findes ikke: en side af Hauchs »En polsk Familie« med en notits af H. C. Andersen og Chr. Winthers digt »Den Fattige og den Rige« med et vedlagt brev fra P. Hjort (⁶/₁₀ 1833), et digt af Chr. Mølbech til Andersen Feldborg (Axelstad ¹⁷/₅ 1810) og Chr. Wilsters »Bonden og hans Søn« — er alt. Heller ikke er det meget eller meget værdifuldt, hvad der findes af andre håndskrevne sager (fraset brevene): det teologiske fakultets bedømmelse (original, ²⁰/₄ 1840) af P. Hjorts »Psalmer og Bønner« tilligemed Rasmus Møllers betænkning over samme bog (²⁸/₃ 1840). Kuriositetens interesse har en lille udateret lap papir, på hvilken Th. Overskou har regnet ud for H. C. Andersen, hvor dyrt det vil være at rejse til Paris; Andersen har på lappen attesteret, at dette er Overskous håndskrift. Nogen mere værdi har måske en anden lille, ligeledes udateret lap, på hvilken Luxdorph udtaler sig om den vignet, Wiedewelt skulde tegne til den arnamagnæanske kommissions skrifter. Ellers er det, som sagt, blandt brevene, man skal søge de betydeligere stykker.

Hvad samlingen indeholder af breve fra kongelige personer, er ikke meget, og det er heller ikke meget værdifuldt. Foruden nogle papirer med Christian VII's, Frederik VI's og Christian VIII's egenhændige underskrifter findes: Christian IV's pas for Josias Rantzau (²⁹/₉ 1621), breve fra Frederik IV til fyrstinde Vilhelmine Amalie (²⁴/₁₁ 1705), fra Marie Sophie Frederikke til Frederikke Brun (⁵/₁₂ 1816) og fra Vilhelmine Marie til Pepitta (⁸/₂ 1827). Af breve fra adelige findes 3 fra Christian Rantzau til fyrst Philip (fra 1659—62).

Betydeligere i omfang er samlingen af breve fra digtere,

videnskabsmænd og andre borgerlige personer. Her findes breve fra: N. C. L. Abrahams til Falkenstein (3 ubetydelige breve om forskaffelse af autografer fra danske); J. G. Adler til Morelli (¹³/₅ 1788), A. L. Arnesen til H. C. Andersen (udat., ubetydeligt); J. Baggesen til Bouterwerk (²⁶/₃ 1820); S. N. J. Bloch til P. Hjort (¹/₁₀ 1836, ubet.); St. St. Blicher til J. Collin (⁹/₁₁ 1825, ubet.); A. F. Elmquist til H. C. Andersen (²⁵/₃ 1830); D. F. Eschricht til Vrolik (²/₅ 1834), van Deen (¹⁹/₈ 1834), van der Hoeven (¹⁵/₇ 1835) og Sundtforth (⁶/₇ 1842); J. L. Heiberg til I. M. Thiele (udat.; en tak fra ham, hans hustru og moder for »den interessante Nydelse«, beskuelsen af »den mærkværdige Opfindelse«: daguerreotypierne har forskaffet dem!); P. A. Heiberg til boghandler Brummer (¹¹/₁₀ 1822); Fr. Høegh Guldberg til H. C. Andersen og J. Collin (ubetydelige) samt en anbefaling for Chr. Winther; O. Høegh Guldberg til teaterdirektør, kammerherre [Warnstedt?] (⁴/₁₀ og ⁴/₁₂ 1779); B. S. Ingemann til hans tyske oversætter A. Dietrich (²¹/₇ 1826); J. H. Larsen til T. A. Becker (³⁰/₉ 1839); O. Lehmann til J. Collin (⁵/₁ 1841); Chr. Moltbech til ? (¹²/₆ 1833, anbefalende udtalelser om Hertz som digter); Erik Pontoppidan til ? (¹³/₆ 1752); Vedel Simonsen til T. A. Becker (²²/₃ 1842); Werlauff til P. Hjort (²²/₃ 1833, om bøger, som denne havde lånt fra det kgl. bibliotek i årene 1827—29, men ikke leveret tilbage!); Chr. Wilster til N. C. L. Abrahams (¹⁸/₁₁ 1834). Endvidere breve til Abrahams fra Emilie Pohlmann (²/₆ 1825, bøn om at bistå hende ved hendes næste koncert); Kolderup Rosenvinge fra Schlyter (²⁹/₇ 1823); H. C. Ørsted fra Berzelius (²⁴/₅ 1837). Vedrørende Rask findes følgende stykker, som ikke vil være uden al betydning, når Rasks brevvexling engang skal samles og udgives: breve til ham fra Jacob Aall (⁵/₁ 1813), Johan Bülow (¹⁰/₅ [1823], lykønskning til hjemkomsten fra Indien), Jón Espolin (²⁹/₁ 1831), Steingrímur Jónsson (¹⁸/₈ 1830) og Finn Magnusen (⁷/₂ 1828), samt et brev fra H. C. Ørsted til

Creutzer (²⁹/₁ 1816), indeholdende meddelelser om Rasks sprogstudier. Men hovedinteressen ved Schenkink-Diederichs beror dog på, at her findes en del af Gräters nordiske korrespondence.

Friedrich David Gräter¹⁾ var født ²²/₄ 1768 i Schwabisch Hall, blev 1789 lærer og 1804 rektor ved gymnasiet i sin fødeby, kaldtes 1818 til Ulm som rektor ved gymnasiet og kgl. württembergsk pædagogarch, døde her ²/₈ 1830. På en tid, da ansete tyske historikere og sprog-mænd som A. L. Schlözer, I. C. Adelung og C. F. Rüh s udtalte »en fuldkommen Mistillid til Alt, hvad der fortæltes om vor Oldtid²⁾«, virkede han, gennem Klopstock og Herder begejstret for Germaniens oldtid, med aldrig træt iver for blandt sine landsmænd at udbrede kendskab til nordisk, navnlig oldnordisk litteratur (og mytologi). 1789 udgav han sine »Nordische Blumen« (tilegnede Suhm³⁾), hvori han »ei alene tildeels først bekjendtgjorde Eddas mythologiske Sange (hvis Tilværelse Schlözer endog havde nægtet), tilligemed andre f. E. Regner Lodbroks Dødssang, tildeels fremstillede dem paa en behageligere Maade, men hvori ogsaa gaves de første Prøver paa, at Nordens Myther kunde behandles med ligesaa megen Smag og Kritik som Grækernes«. Hans tidsskrifter »Bragur. Ein litterarisches Magazin der Deutschen und Nordischen Vorzeit« (7 bind, 1791—1802) og »Idunna und Hermode. Eine Alterthumszeitung« (5 årgange, 1812—16) indeholder optryk af old-

¹⁾ H. A. Kofod, Conversations-Lexicon XXIII (1825) 373—75; Ersch u. Gruber, Allg. Encykl. Sect. I, Bd. 78, 91—97; Raumer, Gesch. d. germ. Phil. 284—87; Allg. deutsche Biogr. IX 599; Goedeke, Grundr. zur Gesch. d. deutsch. Dicht.² VII 203—16; samt: Briefwechsel zw. Jacob Grimm u. F. D. Gräter, herausg. von H. Fischer, 1877.

²⁾ Steenstrup, Historieskr. i Danm. 32—34.

³⁾ Også med Suhm stod Gräter i brevvexling, se Bruun, P. F. Suhm 342—43. 1803 udgav han 1ste bind af: »P. F. v. Suhm's Geschichte der Dänen; aus Liebe zu dem Studium derselben und aus Ehrfurcht für ihren Verfasser ins Deutsche übertragen«.

tyske tekster, af folkeviser og folkeeventyr, beskrivelser af håndskrifter og oldtidslevninger, afhandlinger over mytologi, sæder og skikke hos germaner og nordboer. Med nordiske videnskabsmænd og digtere stod han i en vidtløftig brevvexling, og for yderligere i Tyskland at befæste interessen for nordisk sprog og nordisk oldtidsstudium stiftede han 1822 i Ulm »Die Gesellschaft der Dänenfreunde an der Donau«, der snart talte flere anselige medlemmer, og som »lovede mange Frugter«.

Det er nu ganske vist ikke de betydeligste blandt Gräters danske korrespondenter, man finder repræsenterede i samlingen i Amsterdam. Her findes hverken breve fra Rask¹⁾ eller fra Nyerup²⁾; derimod findes der breve fra I. N. B. Abrahamson (9 breve fra tidsrummet 1824—30, mest handlende om »den indbyrdes Undervisning«), W. H. F. Abrahamson (3 breve fra tidsrummet novbr. 1801—novbr. 1802), Fr. Høegh Guldberg (4 breve fra tiden efter 1818), Jens Kragh Høst (6 breve fra tiden 1796—1825), Finn Magnusen (14 breve fra tiden 1815—1823)³⁾, P. E. Müller (5 breve fra tiden 1816—1824) og Jens Møller (10 breve fra tiden 1802—1826). Af Gräters svenske korrespondenter er kun Thomas Thorild repræsenteret ved et brev af ¹⁵/₈ 1795.

Det er min hensigt ved lejlighed at meddele andre af disse breve; også de afgiver et vidnesbyrd om det rige åndelige samkvem, der fandt sted mellem Danmark og Tyskland i slutningen af det 18de og begyndelsen af det 19de århundrede, og i hvilket Danmark så langt fra var ene den modtagende part.

¹⁾ Gräters breve til Rask findes på universitetsbiblioteket (Addit., fol., 198). Et brev fra Rask til Gräter er trykt i Danske Saml. 2. R. II 86—87.

²⁾ Gräters breve til Nyerup findes blandt dennes samlinger på universitetsbiblioteket (Addit., 4°, 87).

³⁾ Gräters breve til Finn Magnusen findes blandt dennes papirer i rigsarkivet.

Slagelse, d: 18: Septbr: 1802.¹⁾

Hochedle und Hochzuverehrende

Herr Professor!

Ich fürchte, dasz Sie sich schon lang verschiedene Muthmaszungen von meiner Nachlässigkeit gemacht haben, weil ich nicht vorher ihren eben so schmeichelhaften, als überraschenden Brief beantwortet habe; und in der That — wäre es Nachlässigkeit von mir, dürfte ich nicht einmal um Verzeihung bitten, denn sie war auf keiner Weise zu entschuldigen. Die Schuld aber liegt ganz und gar in den Umständen: Erst vor drei Wochen kam ich von einer kleinen Reise in Deutschland zurüch — wo ich sehr bedaure, dasz meine eingeschränkte Zeit mir nicht erlaubte, so tief ins Land herunter zu kommen, dasz ich die Ehre haben könnte ihre personliche Bekanntschaft zu machen — und bei meiner Zurüchkunft hielt ich mir nur einen Tag in Copenhagen auf, denn ich war in meiner Abwesenheit zum Lehrer bei der hiesigen gelehrten Schule angestellt²⁾. In dieser Eile sah ich den Hrn. Prof: Moldenhawer nicht, und darum kam ihr Brief mir am ersten vor 8 Tage zu Hände. Als ich mich nicht selbst im Stande sah ihren Wunsch³⁾ zu erfüllen, theils weil es mir an Uebung im deutsch schreiben fehlt, theils weil die viele neue Geschäfte meine ganze Zeit wegnehmen: schrieb ich denselben Posttag an den Hrn. Prof: Sander, den Sie als einen von unsern vorzüglichsten Dichtern kennen, ob er sich entweder selbst die Mühe übernehmen wollte, meine Abhandlung zu übersetzen; oder einen andern geschickten Mann es unter seiner Aufsicht thun lassen? Ich wollte

¹⁾ Ligesom de følgende er også dette brev nøjagtig aftrykt efter originalen.

²⁾ Møller antoges 19/8 1802 til adjunkt ved Slagelse latinskoie.

³⁾ Gräter ønskede en oversættelse af Møllers prisafhandling: «Var det gavnligt for Nordens skjønne Litteratur, om den gamle nordiske Mythologie blev indført, og af vore Digtere almindelig antaget i Stedet for den græske?» (trykt i Minerva 1801, II 33-96).

seinen Antwort abwarten, ehe ich Ihnen zuschrieb, um Ihnen zuverlässige Nachrichten geben zu können, insbesondere da ich einsah, dasz es Ihnen viel daran liegt, ob Sie die Uebersetzung binnen Michaelis haben können, oder nicht. Gestern antwortete er mir, dasz er um seiner vielen andere Geschäften willen — er ist Prof: bei dem pädagogischen Seminarium in Copenh: — genöthigt war einem von seinen fähigsten Schülern die Arbeit unter seiner Aufsicht zu überlassen. Der Uebersetzer, ein Student Töxen, hat mir die Uebersetzung binnen drei Wochen fertig versprochen, und also können Sie sie ohngefähr zur bestimmten Zeit bekommen. Haben Sie vielleicht, Hr. Professor, oder ihr Verleger einen Commissionair in Copenhagen, bei dem ich die Paqvæt abgeben kann; oder soll ich sie mit der Post allein gehen lassen? Ich fürchte, dasz dieses zu theuer wird, denn sie wird ohne Zweifel als ein Brief betrachtet und bezahlt. Wenn ich unterdessen nichts von Ihnen höre, sehe ich ihr Stillschweigen für Erlaubnitz an, Ihnen die Paqvæt auf dieser Weise zuzuschicken.

Wie lieb und willkommen übrigens ihr Brief mir war, weil ich daraus ihre Zufriedenheit mit meinem ersten Versuche erfahre — die ich auch mit Vergnügen in ihrem und des Hrn Münchhausens Barden-Almanach, welchem schätzbaren Institut wir Dänen das verdiente Glück wünschen, gelesen habe¹⁾; — so war es mir doch weit lieber darum, weil er mir Gelegenheit giebt, dem ersten nordischen Alterthümenforscher in meinem eignen und meines Vaterlands Nahme die innigste Danksagung abzustatten. Hätten Sie nur gesehen, mit welcher Freude so viele Dänen ihr schönes Lied: Teutona an Svea und Dana²⁾ gelesen haben:

¹⁾ se: Bardenalmanach der Deutschen von Gräter und Münchhausen, 1802, 256 ff.

²⁾ Franzén's digt »Svenska sånggudinnan till den danska« i Stockholmsposten $\frac{8}{2}$, 1794, der besvaredes af Rasmus Franckenau i Nordia 1796 jan. med »Den danske Sanggudinde til den Svenske«.

es würde ihre Liebe für meinen dankbaren Landsleute gerechtfertigt haben! Ich wurde davon so hungerissen, dass ich mich nicht allein bald niedersetzte, um es allen Dänen verständig zu machen, wie schwer es mir auch fiel ihre energische Kürze im Dänischen wiederzugeben; aber ich vergasz darüber so ganz meiner Schwäche, dass ich der freundschaftflehenden Teutona die Hand der sehnsuchtvollen Dana überrachte. Wie weit der Dichter jener Schwester den Dollmetscher dieser nach sich lässt, werden Sie aus mitfolgenden Zeilen¹⁾ sehen, die ich mit der Uebersetzung von Teutonas Lied im Dänischen Zuschauer ans Licht kommen gewagt habe. Vielleicht ist dieses Blat Ihnen noch nicht zu Hände gekommen, und ich weiss, dass jedes Verschen von dieser Art Sie int[eres]sirt.

Mit Versicherung von meiner unbegränzten Hochachtung und Ehrfurcht empfehle ich mich Ihrer fort-dauernden Freundschaft; und bin,

Hochzuverehrender Hr: Professor,

ihr ergebenster

J: Møller.

Slagelse d: 9de Decb: 1802.

Endelig er jeg da i Stand til at kunne sende Dem, høystærede Hr. Professor, den saa længe udeblevne Oversættelse af mit Priisskrift. Jeg behøver vist ikke at forsikkre Dem om, at jeg har gjort alt, hvad der stod til mig, for at opfylde Deres Ønske længe tilforn: næsten hver Postdag, især efterat jeg havde bekommet Deres sidste

fremkaldte (vistnok på foranledning af I. K. Høst, som det synes at fremgå af dennes breve til Gräter) Gräters digt »Teutona an Swea und Dana bey ihrer Wieder-Vereinigung« (Gräters & Münchhausens Bardenalmanach 48—51). Gräters digt oversattes på dansk af Jens Møller i Den danske Tilskuer 1802, no. 58 og 59 og ledsagedes af et »Dana til Teutona« fra oversætteren. (Alle digtene er med tysk oversættelse samlede i Gräters Lyrische Gedichte (1809) 163—80.)

¹⁾ Den vedlagte afskrift af »Dana til Teutona« aftrykkes ikke her.

kjærkomne Brev, har jeg mindet Oversætteren om hans Løfte; men saavel han, som Prof: Sander, der havde lovet at lægge sidste Haand paa den, have bestandig haft Undskyldninger tilrede, saa at jeg først modtog den med sidste Post, og det endda, paa 2 Ark nær, i den første Concept; jeg maatte derfor ile i dette Par Dage med at renskrive den selv, saaledes som det er. De vil finde, at Oversættelsen er korrekt og flydende. Imidlertid har den dog et Par smaa Mangler, som tildeels Omstændigheder ere Aarsag til: for det første, at Orthografien er ikke ganske ensformig — hvilket jeg dog ved Afskrivningen saavidt muligt har søgt at gjøre den — og for det andet, at Oversættelsen ikke har, efter min Anmodning, benyttet sig af de tyske Originaler — især Deres Skrifter — som jeg saa ofte har anført hele Stykker af. Ogsaa denne Mangel havde jeg gjerne ændret i alle Tilfælde; men det blev mig kun muligt med de Værker, som jeg selv eiede. Iblandt dem, som jeg hverken selv har, eller nogen her i Byen, var Deres Nordische Blumen; jeg har derfor ladet Plads aaben til et Citat deraf pag. 61, som jeg skal bede Dem, Hr. Professor, selv udfylde, da jeg ikke saa ganske tør stole paa min Hukommelse, endskjøndt den hele Ode svæver mig paa Læberne. Kun frygter jeg nu for, at de mange danske Citater vil komme til at vrimle af Trykfeil, med mindre det bliver Dem selv muligt at bestyre Correkturen.

Saa udeelagtig jeg derfor er i dette Stykkes sildige Afsendelse, saa meget synes der at være imod mig, fordi jeg ikke før har skikket Dem den fordanskede Teutona til S: og D:; men ogsaa her maa det tjene mig til Undskyldning at jeg for det første ikke engang selv havde en nøyagtig Afskrift deraf, og Bladet, hvori den var aftrykt, havde jeg laant ud paa Landet; siden ventede jeg et Par Postdage for at sende begge Dele paa eengang — og nu frygter jeg næsten for, at begge komme maaskee forsilde. Dog har De vel ikke opholdt Dem efter Priisskriftet; og altsaa under De vel Plads i næste Bind af Bragur, hvis

det, til hvilket det egentlig var bestemt, alt skulde være udkommet. Jeg vælger Veyen over Leypzig denne Gang, da det er troeligt, at Posten lægger den nok saa snart tilbage som over Nürnberg, endskjøndt denne sidste dog vist maa være kortere.

Gjerne ønskede jeg nu tillige at kunne bringe Dem nogle interessante Nyheder af vor fælleds Yndlings-Litteratur; men neppe er vel noget selv her fra Danmark undgaaet Deres Opmærksomhed. Dog har De maaskee endnu ikke seet de sidste Hæfter af Skandinavisk Museum, af hvilke jeg da kan spaae Dem en stor Glæde, som venter Dem, naar De seer, hvorledes dette Tidsskrift ikke alene vedligeholder sit Værd, men endog forøger det ved meer og meer at nærme sig sin egentlige Bestemmelse¹). Nylig har det leveret 3 fortræffelige Stykker, en Afhandling af D: Engelstoft over de gl: Skandinavers gymnastiske Øvelser; en af Capt: Abrahamson om Thor og Odin, og endelig et Brev fra P: Nyerup om nogle Forhaanelser mod de nordiske Oldsager i Anledning af Beckers Erhohlungen; men da disse Beskyldninger ikke er stort andet end et Echo af Adelungs, saa er det ogsaa især disse han giver sig af med at gjendrive.

Sikkerlig vil det ogsaa være Dem behageligt at erfare, baade for dette Studiums Skyld og fordi De eengang har fattet saa venskabelig en Interesse for mig, at selv mit Kald tildeeler mig nu langt mere Tid og Leilighed til at beskæftige mig med Oldtidens Skatte, end tilforn, da Underviisningen i Fædrenelandets Historie er her ved Skolen føyet til mine øvrige *partes*: jeg har just i disse Dage havt den Fornøjelse at begynde de første Forelæsninger derover. Jeg vilde nu næsten ogsaa ønske, at De ikke endnu havde forlangt Oversættelsen af mit Psk.; da jeg alt har samlet og tænkt saare meget til denne interessante Materie

¹) som det selskabs, der udgav det (det skandinaviske litteraturselskab): •at arbejde for Skandinaviens Sprog og Litteraturs nøjere Forening og Udbredelse. •

vidtløftigere Udførelse. Nogle faa Forandringer tillod den indskrænkede Tid mig kun at gjøre.

Nu vil jeg kun ret ønske, at jeg snart maa høre fra Dem, at dette mit Brev ikke kommer alt for silde. Deres Breve ere mig desuden altid saa saare velkomne; jeg vil da ogsaa oftere faae den Fornøjelse at forsikre, med hvor ubetinget en Høyagtelse jeg forbliver

Deres meest hengivne

J: Møller.

P: S: Da det trykte Blad, hvori Teutona er aftrykt, aldeles intet meer indeholder i den Materie, saa troede jeg ikke det var Dem magtpaaliggende at faa det medsendt, og undlader det derfor¹⁾.

Slagelse, den 18. Febr. 1808.

Høystærede Hr. Professor!

Det var mig en lige saa stor som uventet Fornøjelse efter saa lang en Tids Forløb at see et saa interessant Brev fra Deres Haand. Jeg iler saa meget med at besvare det for at ikke mit Navn skal mangle paa Subskriptionen af Deres Digte²⁾, som jeg seer snart ville forlade Pressen. Foruden mit Navn følge 3 Mænds her fra Byen³⁾, som kjende, — og hvad der er det samme — inderlig ynde Deres Muse. Den ene Indbydelse sendte jeg til Prof: Nyerup i Kjøbenhavn og bad ham at tilstille deres øvrige

¹⁾ Den vedlagte afskrift af Møllers oversættelse af »Teutona an Swea und Dana« aftrykkes ikke her.

²⁾ *Lyrische Gedichte*. Heidelberg, 1809 (o. m. titel: F. D. Gräters gesammelte poetische und prosaische Schriften. Erster Theil). Foruden originale digte indeholder bogen bl. a. oversættelser af eddakvad og af Abrahamsons krigssange: »Vi alle dig elske, livsalige Fred« og »Være Fred med Eder alle, dem vi saae i Kampen falde«.

³⁾ Pastor Hans Bastholm, pastor N. S. Fuglsang og rektor, professor Wøldike.

Venner i Hovedstaden samme¹). Da jeg ikke venter selv at komme derind saasart, vilde jeg ikke lade Indbydelsen bie efter mig. Naar den faaer afcirculareret, vil den vist af Nyerup blive tilbagesendt. Men foruden Subskribenterne vil upaatvivlelig et stort Antal Læsere, som kjende og beundre Deres Fortjenester af nordisk Literatur, ønske at eie de anmeldte Digte. For deres Skyld var det at ønske, Deres Forlægger vilde sende en Deel Exemplarer til en kjøbenhavnsk Boghandler, helst Brummer eller Schubothe.

For Deres Deeltagelse i mit Fædrenelands sidste haarde Trængsler, modtage De, ædle Ven! ei alene min, men alle Danskes Tak. I Sandhed det er en stor Trøst for den uskyldig lidende at vide: alle gode og ædle Mennesker deeltage i din Skjæbne. Jeg var af dem, som personligen led mindre, for saavidt det kan formindske Lidelsen, at see sig og sin Familie reddet under Fædrenelandets Fald og omringet af dets Undertrykkere. Dog Krigsscener ere, desværre! ikke nye for Dem; inden Furierne naaede vor fredelige Øe, havde de kun altfor ofte ødelagt Deres yndige Schwaben. Dog — vi øyne lysere Udsigter; og det er ligesaa meget Trang som Pligt at overlade sig til Tanken om hvad de love for Alt hvad vi have lidt.

Vi længes ret meget her efter Pragtværket over den Nordiske Mythologie²); kun forbittedes Haabet om dette Værk ved det Tillæg i Deres Brev, at det skulde slutte

¹) Subskribenterne i hovedstaden var: »Hr. Artillerikapitån von Abrahamson, Hr. Frankenau, Hr. Höchstengerichtsassessor Høst, Hr. Bibliothekar und Professor Nyerup, Hr. Kollegienassessor Pram, Hr. Kammerjunkere und Assessor Schak Staffeldt«.

²) Gräter havde 1807 fattet den plan at udgive et pragtværk indeholdende fremragende kunstneres fremstillinger af hovedscener i den nordiske gudelære (herom handler hans program: Vorläufige Nachricht von dem zu erscheinenden Prachtwerk über die Nordische Mythologie. Hall, 1809); værket skulde udkomme i »48 Forestillinger« i Paris og Strassburg, men der udkom aldrig noget af det; ifølge Fischer (Briefw. zw. Grimm u. Gräter 56 note 1) findes et betydeligt antal tegninger til det blandt Gräters efterladenskaber i det kgl. bibliotek i Stuttgart (Cod. misc. fol. 31 a).

Deres Løbebane i dette Fag: *quod Dii Deaque omnes avertant!* Hvad mit ringe Studium deri angaaer, da har det længe været afbrudt ved andre heterogene literære Sysler, hvoraf en Frugt (: mit af Videnskabernes Selskab i Kbhvn. kronede Priisskrift om den pragmatiske Histories Misbrug:) snart vil forlade Pressen. Imidlertid vil jeg vist aldrig blive Nordia utro, skjøndt Hr. Grundtvigs inhumane Angreb paa min Skirners Reise¹⁾ ikke skulde indgyde megen Lyst til oftere at levere noget i det Fag. Først begyndte jeg at skrive imod hans Kritik; men da min Anticritik voxede til en heel Afhandling, holdt jeg mit Svar tilbage til en anden Leilighed.

De har dog vel, Høystærede! faaet Øhlenschlägers Nordiske Digte? Har De endnu ikke læst dem, da forestaaer der Dem endnu den Fryd at faae i ham Forvisning om: at Evald ei stedse vil blive, hvad han et halvt Aarhundrede har været: Dannemarks første Digter. Øhlenschläger har i dette ene Bind i 3 forskjellige Digte kappedes med vore gamle Skjalde, med Sophokles og Schiller. Han er nu i Paris og gaar uden Tvivl derfra til Italien.

Lev nu vel, ædleste Ven! og skriv stundom, naar Deres mange Arbejder tillade det, til

Deres hengivne Ven og Tiener

J: Møller.

Kbhavn, d. 25 May 1816.

Høistærede Herr Professor,

Dyrebare Ven!

Med Undseelse seer jeg, at det er to Aar siden jeg modtog Deres sidste kjere Brev, hvori De forlangte en tydsk Oversættelse af min Afhandling om den nord. Myth's

¹⁾ Møllers •poetiske• bearbejdelse af Skirnsnismál i Minerva 1806, II 212—31 (•Skirners Reise eller Kiærlighed, Gudernes Straf, en Fortælling efter den ældre Edda•) fremkaldte Grundtvigs afhandling •Lidt om Sangene i Edda• sstd. III 270—99. (Cfr. Grundtvigs udv. Skrifter ved Begtrup I 112, 116, 204).

Brugbarhed for de skjøne Kunster¹⁾). Men med Sanddruhed kan jeg tilføie, at Aarsagen til min lange Taushed er netop min Bestræbelse for at opfylde dette min ædle Vens Ønske. Jeg vilde nemlig ikke svare førend jeg kunde lade Oversættelsen medfølge; og denne har jeg først for nylig erholdt. Den udgjør da det væsentligste Stykke af nærværende Pakke; og jeg haaber, at De i det Hele vil være tilfreds dermed, da Oversætteren har gjort sig megen Umage, og jeg troer, han forstaaer godt Tydsk, da han har studeret flere Aar baade i Kiel og Halle. Skulde ikke desto mindre enkelte Danismer have indsneget sig, da er De nok saa god at rette dem under Gjennemlæsningen. Den lange Note om Deres Pragtværk over den nordiske Mythologie er udeladt, som overflødig for Deres Landsmænd. Maatte dette lidet Arbejde nu kun finde en Plads i Deres Odina und Teutona værdig! Med mit Priisskrift var jeg nu ikke længere fornøiet, da jeg læste det paa ny. Meget vilde jeg nu have sagt bedre, Adskilligt tillige anderledes. Desto mere er jeg Dem, Høistærede, forbunden, fordi De værdigede endnu at optage dette Ungdomsarbejde i Deres indholdsrige Magazin²⁾). Jeg takker kjerligst for Tilsendelsen af 1ste Bind, og vilde gjerne gjengjelde det ved betydeligere Arbejder, dersom jeg ikke frygtede for at besvære Dem med den høje Porto. Nu maa jeg indskrænke mig til nogle smaae Arbejder, tildeels *academica*, hvilke De vil forefinde i Pakken. Deriblandt er 3 Korrekturark af Historisk Calender 3die Aargang, hvori jeg leverer den nyeste danske Literaturs Historie. Disse Ark angaae det, som fornemmelig interesserer Dem, og hvorved jeg kan spare her at afskrive de mange literaire Noticer, som jeg ellers burde meddele Dem skriftlig. Her altsaa blot dette: at det islandske, som overhovedet det historiske Studium ved-

¹⁾ Det skand. Literatur-Selsk. Skr. 1812, 225—301; den tyske oversættelse ved Georg Fries udkom i Ulm 1823 med forord af Gräter.

²⁾ Bragur VIII, 1812 (= Odina og Teutona I); mellem 1802 og 1812 var der ikke udkommet noget bind af Bragur.

bliver at trives herligen i vort Fædreland: at den Arnæmagnæanske Commission har faaet nyt Liv især derved, at Proff. B. Thorlacius, P. E. Müller og Werlauff ere blevne Medlemmer af samme; at Rask snart vil udgive sit kronede Priisskrift, som indeholder de frappanteste Opdagelser og Bemærkninger (: for at De strax kunde faae en Forsmag derpaa, har jeg vedlagt det sidste Program fra Vidsk. Selskab, hvori findes nogle faa Prøver); at Finn Magnussen er reist til Island paa et Besøg for i Sommer, men kommer tilbage til Efteraaret; at 2den Deel af Sæmunds Edda er færdig fra hans Haand, og vil udkomme i Aar (: dog bliver Samlingen ikke dermed endt, da et Par Digte og en Mængde sindrige *animadversiones* af Magnussen først vil følge i et 3die Bind om et Par Aar :)¹⁾; at der trykkes raskt paa Fortsættelsen af Snorro (: 5te Bind :)²⁾, ligesom man ogsaa haaber at Grundtvigs Udgave af en dansk Snorro og Saxo til hele Folkets Brug vil finde Bifald og Afgang. Endvidere trykkes paa Bogstavet *K* af den store Danske Ordbog, hvilken stedse bliver mere og mere vigtig for Antiquaren og Etymologen, som for den nordiske Sproggransker i Almindelighed. — Vor flittige Nyerup arbejder paa en Real-Ordbog over den skandinaviske Mythologie, hvilken skal først udkomme paa tydsk. Indledningen dertil er allerede i disse Dage uddeelt under Titel: Uebersicht der Geschichte des Studiums der Skand. Mythol. 60 pag. 8. Copenh. bey Bonnier. Endelig, *ut meam quoque vineam cœdam*, vil snart 3die Aargang af Historisk Calender, udgivet af Engelstoft og mig, blive færdig fra Pressen. Dette Værk — som Forlæggeren ogsaa sender Exemplarer af til Leipzig — indeholder det Meste af mine historiske Arbejder, ligesom jeg vedlægger mine theologiske Smaaskrifter i et andet Tidsskrift, som jeg alene udgiver under

¹⁾ 3dje bind af den store arnamagnæanske eddaudgave, indholdende bl. a. Voluspá, Hávamál og Rígmál, udkom 1828.

²⁾ den af Schöning 1777 påbegyndte folioudgave af Heimskringla.

Navn af Theologisk Bibliothek, hvoraf 10 Bind ere udkomne, hvilken Samling jeg gjerne ønskede mere kjendt i Tydskland, da man deri vil finde ogsaa de latinske *Dissertationes ad historiam ecclesiasticam pertinentes*, hvorom tydske Lærde undertiden spørge. Hvilket jeg naturligviis her blot melder for det mulige Tilfældes Skyld, at der i Deres Bekjendtskab skulde findes Theologer, som maatte interessere sig derfor.

Nær havde jeg forglemt noget af det Vigtigste: Prof. P. E. Müllers kritiske Udsigt over samtlige islandske Sæger med Indholdsangivelse¹⁾ nærmer sig Enden. Dette vigtige Værk vil komme til at bestaae af 3 Bind; det bliver udgivet paa eengang baade paa Tydsk og Dansk. 1ste Bind er allerede afsendt til Berlin, hvor den unge Dr. Buntzen, som i nogen Tid har studeret dansk og islandsk Literatur i Kjøbenhavn, skulde oversætte det; men da han nu atter har begivet sig paa Reiser, har han overdraget sit Arbeide til en anden ung Mand.²⁾ — Den manglende 9de Tome af Suhms Historie af Danmark kan ogsaa ventes om nogen Tid. Af Prof. Finn Magnussens Forelæsninger over Edda, hvilke fandt et stort Auditorium og deriblandt adskillige af Universitetets Lærere, ere tvende Prøver indrykkede i Maanedsskriftet *Athene*³⁾. — Vedel-Simonsen har for en Tid standset med sin Udsigt over Nationalhistorien, for at skrive den danske Adels Historie, hvoraf i disse Dage 1ste Deel er udkommen; ligesom og-

¹⁾ det berømte »Sagabibliothek«.

²⁾ Karl Lachmann. Om den tyske Oversættelse, hvoraf kun 1ste bind udkom, cfr. P. E. Müllers brev af ⁵/₁₁ 1816 til Wilhelm Grimm (Briefw. der Gebr. Grimm mit nord. Gelehrten 138—39).

³⁾ I vinteren 1815—16 holdt Finn Magnussen forelæsninger over Edda »for et talrigt Auditorium« (hvoriblandt ogsaa Eckersberg, se Hannover, C. W. Eckersberg 133); »Athene« for febr. 1816 bragte derefter: »Indledning til Forelæsninger over den ældre Eddas mythiske og ethiske Digte«, martsheftet endvidere »Digter-Drikken, en oldnordisk Mythe, med Forklaring.«

saa det Lexicon over den danske Adel, hvilket Selskabet for den danske Historie besørger, er i Aar blevet fuldendt.

Fra Nabolandene maa jeg korteligen melde følgende som det mærkeligste: I Sverrig har man besluttet at udgive Biskop Nordins efterladte Samlinger. Begyndelsen gjøres med *Scriptores rerum Svecicarum mediæ ævi*, hvilke Prof. Fant i Upsala besørger. Man har allerede en trykt Conspectus over Værket. Denne Lærde har ellers nyligen havt det besynderlige Indfald at nægte vor Saxo's Authentie¹). Jeg har endnu ikke læst hans Grunde, men Alle, som have det, lee kun deraf. Imidlertid vil Sagen blive omtalt i Videnskabernes Selskab, og findes der iblandt hans Argumenter et eneste plausibelt, skal det sikkert blive gjendrevet.

I vort gamle — nu desværre os fremmede og tillige ulykkelige — Broderland Norge har et Selskab dannet sig for den fædrenelandske Historie²). Det har lovet at ville ogsaa udgive islandske Sagaer; men der er kun faa Mænd i Norge, som ere dette Arbeide voxne; og efter Adskillelsen fra Danmark henvisner det neppe ret plantede Universitet, da nu ingen talentfulde unge Mænd ville længere, uagtet de anseligste Tilbud, gaae derop som Docenter. Alle foretrække at blive i Danmark, hvor dog Embedsmændenes Gage er kun $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$ af de norske Statstjeneres: saa elsket er vor Regjering og saa lidet fristes vi af Frihedens Navn, da vi længe have oppebaaret dens Gavn.

De seer, bedste Ven! at jeg ikke kan rive mig løs fra Samtalen med Dem: saa maa jeg da, inden jeg begynder at slutte mit Brev paa ny, endnu gjøre Dem opmærksom paa vor genialske Øhlenschlägers tvende nye Digtninger, henhørende til den nordiske Oldtid: Helge, som er en Samling af Romancer, sammenkjedede til et Heelt, i den høieste tragiske Stiil, og som slutter med Yrsa, en Tra-

¹) Cfr. herom P. E. Müller i Dansk Litteratur Tidende 1816, no. 36-37.

²) Om »Selskabet for Norges Vel« (stiftet 1809) se M. Birkelands afhandl. af samme navn (Chria. 1861; cfr. Dansk Maanedsskr. 1862, II).

gedie, i samme Maneer, som Baldur hin gode. Begge Dele udgjøre kun Begyndelsen af en Cyklus nordiske Digte, hvis næste Bind bliver Hrolf Krakes Historie. Dog har Digteren for en Tid udsat dette Æmne, og imidlertid aflagt et Besøg i Orient, hvorefter vi allerede have nydt den søde Frugt i Fiskeren, et Dramatisk Eventyr, et Sidesykke til Aladdin. Dog havde han i Forveien fuldendt sin Tragoedie Hagbarth og Signe, hvilken i denne Vinter er opført med fortjent Bifald paa vor Skueplads.

Nu da endelig tilsidst, som sig bør, om det økonomiske. Maatte det omskrevne Honorarium, 16 Rthlr. 21 G. tilligemed det, som maatte blive bestemt for hosfølgende Afhandling, blive mig paa eengang udbetalt i Leipzig, da skal jeg, efterat have modtaget Anviisning derpaa, lade det hæve der ved den Gyldendalske Boghandling.

Lev nu vel, dyrebareste Ven, og vær forvisset om at De lever stedse i min og alle brave Danskes taknemmelige Erindring.

Vale et fave toti tuo

J. Møller.

Kjøbenhavn, den 22de April 1818.

Høistærede Hr. Professor,

Dyrebare Ven!

Det er idag 50 Aar siden den milde Vaar modtog i sine moderlige Arme den Mand, der skulde blive Tyskland og Danmark saa kjær: paa en saadan Festdag maatte jeg endelig bringe Dem min og saa mange brave Landsmænds hjertelige Lykønskning. Vi haabe det ifølge Deres usvækkede Virksomhed og fulde Manddoms Kraft, ligesom vi nedbede den Velgjerning fra Alstyreren, at nogle Decennier endnu maatte forundes Dem til at fuldende det skjønne Dagværk, som allerede er rykket frem under Deres ufortrødne Flid! — Men den Glæde at kunne tilskrive Dem netop i Dag, har jeg ikke fortjent ved min lange Taushed. Lad mig derfor strax forsikre, at denne ingenlunde er en Følge af

Glemsomhed. Først udsatte jeg at takke for den skjønne Foræring af Deres interessante *Idunna und Hermode* f. 1816, indtil jeg kunde sende den sidste Aargang af *Historisk Calender* (: af de tvende foregaaende eier jeg desværre kun mit eget Haandexemplar; men maaske skal jeg faae dem ved Lejlighed) til et lidet *αντιδωρον*; men denne udkom seent i Aaret 1817: dernæst ventede jeg efter det udførlige Brev, som Høistærede Ven lovede mig i den medfølgende Billet; men dette er endnu ikke indtruffet: endelig haabede jeg en Tidlang at finde en beqvemmere Leilighed til at sende Dem, uden at paaføre Dem Bekostning, flere *Danica*. Nu, da dette Haab ei gik i Opfyldelse, indskrænker jeg mig til bemeldte *Calender* og 3 Programmer, tvende af Prof. Thorlacius og eet af mig selv, udbedende mig ved Leilighed de manglende No. af *Idunna* (: de sidste, jeg fik, vare No. 48 af *Idunna* og No. 12 af *liter. Beylagen*). — Af Danske literære Nyheder har jeg mange ret behagelige at meddele. Det er Dem vist ikke længere Nyt, at omsiden anden Deel af den poetiske Edda og Gulethingsloven er udkommet; maaskee ei heller, at 5te Deel af det Snorriske Historieværk vil i Aar forlade Pressen, og 2den Deel af P. E. Müllers *Sagabibliothek* svede under samme; at snart vil første Bind af Grundtvigs *Saxo* og *Snorro* paa een Gang udkomme, da derimod 4de Bind af vor Historiske *Calender* neppe vil fuldendes før næste Aar (: formedelst Forlæggerens og de øvrige Maskiners Langsomhed)¹⁾. Af Prof. Brønstedts Bidrag til den danske Historie af udenlandske Manuscriptsamlinger udkommer snart 2det Hæfte, hvilket indeholder Fortsættelsen af Robert Vaces Riimkrønike om Hertugerne af Normandie. — Et Priisspørgsmaal fremkaldte ifjor 3 Skrifter om det Danske Sprogs Skjæbne i Hertugdømmet Slesvig. Kruses er alt trykt i *Kieler Blätter*; Prof. Werlauffs og Outzens, hvilken belønnedes, udkomme nu snart her i Kbhavn. En

¹⁾ 4de bind af *Historisk Calender* udkom aldrig.

anden Priis fremkaldte 5 Lovtaler over Daniel Rantzau; men ingen fik Prisen i første Instanz, hvorfor Concursen er forlænget. Jeg var iblandt Concurrenterne og mit Priisskrift er af Selskabet for de skjønne Videnskaber bleven høiligen berømmet for dets historiske Gehalt; men da det ei var i den vedtagne Form af en fransk *éloge*, vil Selskabet have det omarbeidet. Da min historiske Samvittighed ei tillader mig dette, træder jeg frivillig tilbage og udgiver mit Minde-skrift i den Skikkelse, som min Theorie fordrer for dette Slags Arbeider. Jeg skal sende min Ven det om et Par Maaneder. — *At graviora enarremus*: Tvende store og paa Udødeligheden beregnede Værker fødes i dette Aar udi vort lille kjære Danmark. Det ene er heelt, og det andet halvt færdigt. Hiint er et Priisskrift, indsendt til det Kongl. Videnskabers Selskab over Sammenhængen imellem den nordiske og den indiske Mythologie: det er endnu ikke kommet til mig; men af de kyndige Dommere, mine Colleger Müller og Thorlacius, veed jeg, at det vil gjøre Epoche i det Mythologiske Studium: og hvo kan da vel være Forfatter uden den lærde og sindrige Finn Magnussen? Men det vil vare en Stund inden det kan blive trykt, da det er 900 Sider *in folio*¹⁾. Det andet *monumentum ære perennius* opreiser vor ligesaa flittige som genialske Øhenschläger sig og vor poetiske Literatur, ved at opfylde Deres og Suhms gamle Ønske, at bearbejde vor Mythologie i et sammenhængende Epos. Jeg har hørt Digteren forelæse enkelte Partier; og de vare alle Hakon Jarls Skjald værdige. Der var overalt philosophisk Tankerigdom og Dybsind, parret med digterisk Ild og Mangfoldighed. Det slutter sig til Thors Reise (i Nordiske Digte), og skal ende med Baldur hiin Gode. I Henseende til Vid og Sindrigheid vil dette Digt komme til at staa ved Siden af *Ovidii Metamorphoses*; men i Genialitet og Afvexling vil det langt overgaae samme. — Hans nyeste Tragoedie, Fost-

¹⁾ •Eddalæren og dens Oprindelse• udkom i 4 bind i årene 1824—26.

brødrene, og hans Hroars Saga ere Dem formodentlig allerede bekendte: begge ere deilige. Tragoedien havde først en glædelig Opløsning; siden har han for at føie Publicum — og virkelig til Fordeel for Stykket — omarbejdet det efter de vedtagne Regler.

Nyerups Dansk Literatur-Lexicon er trykt indtil K. Første Deel kan altsaa udkomme endnu i Sommer.

See! dette blev da et ordentlig Aars-Brev til Udsoning for saa lang en Taushed. Glæd mig nu snart med Deres Gjensvar og med den Tidende, at De frisk og munter er indtraadt i Deres andet *Semiseculum*.

Vale et fave toti tuo

J. Møller.

Kjøbenhavn, d. 14de Mai 1821.

Højstærede Hr. Professor Gräter,
dyrebare Ven!

Efterat Deres mange Venner i Danmark længe have været bekymrede for Deres Sundhed og Velbefindende, tog Hr. Professor Nyerup den raske Beslutning, som vi Alle vare ham forbundne for: personligen at overtøye sig, om den ædle Gräter, Danmarks Ven, endnu var i Live eller ikke¹). Det var billigt, at han, som drog til Oraklet, medtog *vota* og Offere fra dem, som maatte blive hjemme. Og da han var saare villig hertil, som man af Vennens Tjenstagtighed kunde vente, beklager jeg meget, at jeg i de sidste Aar intet af historisk Indhold har udgivet. Jeg sender derfor min Daniel Rantzau ganske alene; og jeg er ikke engang vis paa,

¹) Nyerup foretog 1821 (maj til aug.) med kgl. understøttelse en rekreatjonsrejse til Tyskland. »En af Gjenstandene for Rejsen var (hedder det i hans Levnedsløb 73—74), blandt andet, at besøge Gräter i Ulm, som jeg i 30 Aar havde staaet i litterair Forbindelse med. Dette Besøg, beskrevet af Gräter, er indført paa Dansk i »Kjøbenhavns Skilderie« 1826, No. 69. Den danske Velkomstsang, hvormed jeg ved min Ankomst i Gräters Hus blev hilset, staaer i Høst »Politik og Historie«, 5 Bind, S. 65.»

om jeg ikke allerede for 2 Aar siden i min sidste Bogpakke har sendt den.

Nyt fortæller jeg ikke, da Nyerup mundtlig kan berette Alt. Maatte han nu kun frembringe den glade Tidende at have truffet vor fælleds Ven sund og veltilfreds.

Med hjertelig Høiagtelse forbliver jeg
Deres hengivne og forbundne,
J. Møller.

Kjøbenhavn, d. 11. Sept. 1822.

Høistærede Hr Professor,
dyrebare Ven!

Fortørnes ikke, fordi ieg nu først bringer Dem min hjertelige Taksigelse for Deres kjære Tilskrift, som vor gode Nyerup bragte mig for flere Maaneder siden, ledsaget af et Diplom til mig som Medlem af det af Dem stiftede Gesellschaft der Dänenfreunde¹⁾. At et saadant Selskab kunde opstaa høit oppe i Tydskland, ved Donaus Bredder, er for lagttageren ligesaa mærkværdigt, som det for os Danske er glædeligt og hæderfuldt. Visselig veed jeg ogsaa at skattere den Hæder, som ved Deres Godhed er bleven mig til Deel; og kun ganske overordentlige Omstændigheder kunde foranledige saa lang en Taushed, som har fundet Sted fra min Side. Disse maa jeg til min Undskyldning forklare. Da jeg modtog Diplomet, var min Kone nylig faldet i en farlig Sygdom, hvoraf hun nu lider paa 4de Maaned, nemlig Brystvattersot. Under Sygdommens første Hæftighed blev al frivillig Correspondence tilsidesat; og da Sygdommens Aftagelse gav mig Pusterum, og jeg dagligen erindrede min Forpligtelse: at takke min dyrebare Ven, saa var et Værk kommet i Arbeide, nemlig Kobberne over den nordiske Mythologie, som jeg vilde sende Dem tillige, naar Leilighed

¹⁾ Selskabets •Einrichtung und Gesetze. Auf Veranlassung des persönlichen Besuches des Herrn Probst und Professor Nyerups. Vorsteher Gräter. (dat. Ulm ²⁴/₁₂ 1821) findes blandt Nyerups papirer på universitetsbiblioteket.

gaves. En saadan tilbyder sig nu med en Student Høyen¹⁾, som vil reise udenlands for at udvide og befæste sit Studium af Kunsthistorien, og som tillige agter at besøge Ulm, deels for at bringe Dem, Hr. Professor, de danske Venners Hilsen, deels for at bese Ulms prægtige Domkirke. Dog har han lovet mig at sende Dem dette Brev strax fra Dresden af, hvor han agter at tilbringe Vinteren.

De veed, at vi — en halv Snees Professorer ved Universitetet og nogle andre Kunstelskere — udsatte ifjor nogle Priser for Kunstfremstillinger af den nordiske Mythologie²⁾. Der indkom mange skønne Tegninger saavel til Malerie som til Sculptur, især af Historiemaler Lund og Billedhugger Freund, en Elev af Thorvaldsen. De som bleve belønnede, stikkes nu i Kobber, og deraf sender jeg Dem (: tilligemed en academisk Afhandling) de to Stykker, som ere udkomne, nemlig Friends Odin, seet fra 2 Sider. Disse maatte ikke mangle i den Mands Samling, som kan ansees for den egentlige Ophavsmand til vor Mythologies Kunstbenyttelse. T. Baden vedbliver endnu at fægte herimod med sine sløve Vaaben³⁾. Magnussens Commentar over Edda vil nu snart

¹⁾ Høyen kom til Ulm den 22 maj 1823 og tilbragte der 4 dage. Et Brev fra Professor Jens Møller til den württembergske Pædagogarch Gräter skaffede ham Bekjendtskaber. (Ussing, Høyens Levned I 72).

²⁾ For praktisk at afgøre det brændende spørgsmål om den nordiske mytologis brugbarhed for de skønne kunster formåede Jonas Collin 1821 en del kunstvenner (væsentlig medlemmer af det skand. litteraturselsk.) til sammen med sig at udsætte præmier for kunstværker over æmner fra nordisk mytologi; bedømmelsesudvalg blev arkitekterne C. F. Hansen og Hetsch. malerne Lorentzen og Eckersberg, professorerne P. E. Müller og Oehlenschläger samt Collin selv, og 1822 indkom tegninger fra J. L. Lund, A. L. Koop og H. E. Freund, der alle belønnedes; tegningerne blev stukne i kobber af S. H. Petersen (se: Dansk Litt. Tid. 1821, 317—19 og 1822, 440—44, samt for Friends vedkommende: V. Freund, H. E. Friends Levned 79 ff.).

³⁾ Torkel Baden, sekretær ved kunstakademiet, var ved siden af broderen G. L. Baden den hidsigste modstander af den nordiske mytologis anvendelse i kunsten (stridens bibliografi hos Weilbach, Eckersbergs Levned 189—90).

være fuldendt. Mine historiske *Studia* indskrænke sig nu meest til mit Hovedfag, Kirkehistorien. Den og den øvrige Theologie giver mig nok at bestille. Vor historiske Calender er dog ikke standset ved min Skyld, men som en Følge af Forlæggerens altfor høie Pris paa de 3 Aargange, hvilke jeg formoder ere i min Vens Bibliothek.

Om andre Gjenstande, der maatte interessere Dem, kan Hr. Høyen give mundtlig Oplysning. Jeg afbryder med Hilsener fra alle Venner, navnlig Nyerup, som lever vel, dog med et svagt Syn, og forbliver med uforandret Høiagtelse

Deres hengivne Ven,
J. Møller.

Kjøbenhavn, den 5te Novbr. 1823.

Dyrebare Ven!

Høistærede Hr. Professor Gräter!

Jeg vil haabe, at De til sin Tid rigtigen har modtaget det Brev, som jeg sendte med en Reisende, og hvori jeg takkede Dem for den Ære, Deres Godhed havde forskaffet mig ved at optage mig til Medlem af Gesellschaft der Dännenfreunde. Formodentlig har vel ogsaa Hr. Høyen, som reiser paa Kunsthistorien, nu været i Ulm og afleveret de Kobbere, henhørende til den nordiske Mythologie, hvilke jeg medgav ham. Derimod erindrer jeg ikke med Vished, om jeg — saaledes som jeg vilde og burde — fik udført mit Forsæt: at takke Dem hjerteligst for Deres havde Uleilighed med at udgive min didhørende Afhandling paa Tysk og tilstille mig Exemplarer deraf, hvilke jeg rigtigen modtog. Sagen er den sørgelige Omstændighed: at just i de Dage, da jeg modtog Deres venskabelige Brev og Bøgerne, var min fortræffelige Kone haardt angreben af Brystvattersot. Jeg vaagede hos hende en Tidlang hver Nat; og kunde da undertiden forglemme en Forretning om Dagen, naar den ikke strængt vedkom mit Embede. Siden har det i 1^{1/2} Aar befrygtede Slag ramt mig, da den Almægtige d. 26de Sept. d. A. løste op for den ædle, trofaste Lidende; og jeg er nu Enke-

mand med fem moderløse Børn. Da denne Omstændighed vil røre min Vens ømme Hjerte, saa vedlægger jeg en liden Bog¹⁾, som jeg udgav for 3 Aar siden i Anledning af min ældste Datters Confirmation. Hun bestyrer nu mit Huus og udøver daglig de Grundsætninger, jeg saavel deri som i min mundtlige Underviisning har lagt hende paa Hjertet. Tillige indeslutter jeg en historisk Afhandling, som bedes venligen modtaget.

Jeg veed, at vor Nyerup ogsaa skriver Dem til idag, og overlader til ham at meddele *nova literaria*.

Med uforanderlig Hengivenhed forbliver jeg indtil Døden, min dyrebare Ven og Velynder!

Deres hjertelig-forbundne,

J. Møller.

Kjøbenhavn, den 22de Julii 1824.

Høistærede Hr. Professor Gräter,

Dyrebare Ven!

Jeg er i Begreb med at tiltræde en temmelig lang Reise, som jeg vil gjøre i Sommerferien igjennem alle de Danske Provindser, og ende i Holsteen²⁾. Derhen bringer jeg da selv denne Pakke, som jeg haaber at Dhrr. Perthes og Besser vil besørges Dem tilsendt. Den bestaaer af Rahbeks Minerva for Octbr. 1805, hvori De vil finde de tvende Bidrag af mig, som De i Deres kjerlige Brev af 14de April ønskede at modtage³⁾. Jeg paaskjønner af ganske Hjerte, bedste Ven, al den Umage, De gjør Dem for at indføre mine Smaa-Arbejder i den tyske Literatur. Modtag tillige min

¹⁾ Eusebia og Sophrosyne. Eller Andagts- og Viisdoms-Bog for unge Mennesker af begge Kjøen. En Gave til forberedte Confrmander. Kbh., 1820.

²⁾ Efter opfordring af bibelselskabet for Danmark, i hvis stiftelse han havde deltaget, og i hvis bestyrelse han sad, berejste Møller 1819 og 1824 de danske provinser for at virke til filialselskabers oprettelse.

³⁾ Minerva 1805, IV 47—66: «Grækenlands Guder, efter Schiller; og Skandinaviens Guder, efter Münchhausen».

Taksigelse for Deres Stamtræ over de nordiske Guder¹⁾, hvilket jeg af Hr. Professor Magnussen har modtaget. Af Deres Zerstreute Blätter har jeg intet Exemplar endnu bekommet, hvilket jeg ei bør undlade at tilføie, da De selv godhedsfuld spørger mig derom.

Alle vore fælleds Venner her leve vel. Ogsaa jeg har overvundet min langvarige Sygdom, og kan nu arbeide med min vante Lethed. Min ældste Datter, om hvis Navn De er saa kjerlig at erkyndige Dem, hedder Jonasine efter sin Bedstefader Jonas; hun er fyldt sit 18de Aar, og har i denne Tid et meget godt Tilbud, som hun dog synes tilbøielig til at afslaae. Hun er saa forstandig, at jeg kan lade hende bruge den fuldkomneste Frihed. Hvis hun skulde forlade mig, da kom jeg til at savne en Bestyrerinde for mit store Huus og en Opdragerinde for mine to smaae Piger. Saaledes vilde jeg endnu kunne komme til at tænke paa et nyt Ægteskab²⁾. Dog svæver alt dette endnu i det Fjerne.

Men i hvad der skeer; vil De, ædle Hr Professor, stedse beholde en trofast og hengiven Ven i

Deres

J. Møller.

Kjøbenhavn, d. 18. Maj 1826.

Høistærede, kjære Hr. Professor Graeter!

I dette Øieblik sender Lieutenant Rafn³⁾ mig det første No. af Deres Tidende, og melder, at han imorgen har Leilighed til vor elskede Danneven ved Donau. I denne Hast kan jeg blot med to Linier hilse Dem, og give Dem et hjerteligt Haandtryk for den Kjerlighed, hvormed De endnu

1) •Stammbaeume der Nordischen Götter u. Göttinnen entworfen von Frid. Dav. Gräter• findes i sammes: Briefe uber den Geist der Nordischen Mythologie und Dichtkunst. Ulm, 1823.

2) Dette skete allerede næste år (1825), da Møller ægtede Christine Sophie Kellermann.

3) Et brev fra Gräter til Rafn (18/4 1824) er trykt i: Breve fra og til C. C. Rafn 255—58.

stedse og uforanderlig hænger ved Danmark og gamle danske Venner. Da jeg ikke nylig har skrevet noget Historisk, sender jeg af mine *theologica* et Par Bind, hvori der dog turde være en og anden Artikel der vil interessere den mangesidig dannede og lærde Graeter. Lev vel, dyrebare Hr. Professor, og elsk stedse

Deres inderlig hengivne,
J. Møller.

